

NGƯỜI LÁI ĐÒ SÔNG ĐÀ

(Trích – NGUYỄN TUÂN)

I – BÀI TẬP

1. Hãy phân tích và chứng minh những phương diện khác nhau của tài nghệ Nguyễn Tuân khi mô tả hai "tính cách" của sông Đà : "hung bạo" và "trữ tình"
2. Câu hỏi 5, sách giáo khoa, trang 159.
3. Có gì giống nhau và khác nhau về phong cách nghệ thuật giữa hai tác phẩm của Nguyễn Tuân viết trước và sau Cách mạng tháng Tám 1945 : *Chữ người tử tù* và *Người lái đò Sông Đà* ?
4. Phân tích vẻ đẹp của hình tượng người lái đò sông Đà dưới ngòi bút của Nguyễn Tuân.
5. Hãy chỉ ra một vài hình ảnh được Nguyễn Tuân sáng tạo trong bài *Người lái đò Sông Đà* mà anh (chị) cho là tinh tế, tài hoa, độc đáo và phân tích, bình luận về nét đặc sắc của những hình ảnh ấy.

II – GỢI Ý GIẢI BÀI TẬP

1. Tài nghệ của Nguyễn Tuân, dù khi tả tính chất "hung bạo" của sông Đà hay vẻ đẹp "trữ tình" của nó, thì cũng đều thể hiện ở các điểm sau : trí tưởng tượng phong phú, óc quan sát sắc sảo, tài diễn tả cảnh vật bằng những liên tưởng, so sánh chính xác, độc đáo, tài hoa, giọng văn chuyển đổi phù hợp với cảnh và tình muốn diễn đạt, ngôn ngữ giàu có, góc cạnh, đầy giá trị tạo hình và biểu cảm.

2. Tài hoa, uyên bác là một nét đặc trưng của phong cách nghệ thuật Nguyễn Tuân. Chất tài hoa, uyên bác của văn Nguyễn Tuân thể hiện ở chỗ ông thường vận dụng tri thức chuyên môn của nhiều ngành văn hóa, nghệ thuật khác nhau để mô tả đối tượng của mình.

Trong *Người lái đò Sông Đà*, ông đã vận dụng tri thức của các ngành văn hóa như khoa học quân sự, tri thức võ thuật và các ngành nghệ thuật như hội họa, điêu khắc (tả cảnh, khắc họa những viên đá trong lòng thác, tả vẻ đẹp trữ tình của sông Đà,...), âm nhạc (diễn tả âm thanh của thác dữ), điện ảnh (chiếu ống kính điện ảnh xuống sông Đà từ máy bay hay chiếu ngược ống kính từ dưới đáy một hố nước lên), văn học (liên tưởng đến thơ Đường, thơ Tân Đà, truyền thuyết *Sơn Tinh, Thuỷ Tinh*,...).

(Chú ý : Nếu đọc toàn bộ bài tuỳ bút thì còn thấy ông vận dụng tri thức của nhiều ngành chuyên môn nữa như lịch sử, địa lí, v.v.).

Đạt được hiệu quả thẩm mĩ có nghĩa là tạo ra được sự sống thật sự, khiến người đọc dường như được xem một cuốn phim quay cận cảnh về con sông Đà "hung bạo" và "trữ tình" cùng cuộc vật lộn hết sức căng thẳng giữa người lái đò và thác nước sông Đà.

3. So sánh *Chữ người tù tù* và *Người lái đò Sông Đà*

a) *Chỗ giống nhau*

- Nhìn cảnh vật nghiêng về phương diện văn hoá, nghệ thuật ; nhìn con người nghiêng về phương diện tài hoa nghệ sĩ ;
- Ngoài tri thức chuyên môn của văn chương, còn vận dụng con mắt quan sát của hội họa, điêu khắc để diễn tả cảnh và người ;
- Đặc biệt hứng thú trước những cá tính mãnh liệt, những cảnh tượng đậm mạnh vào giác quan nghệ sĩ.

b) *Chỗ khác nhau*

– Về mặt thể loại, một đẳng là truyện ngắn xây dựng thế giới nghệ thuật bằng hư cấu (*Chữ người tù tù*), một đẳng là thể kí, ghi chép người thực việc thực, tư liệu phong phú dựa trên sự khảo sát, nghiên cứu hiện thực (*Người lái đò Sông Đà*), đồng thời trực tiếp bộc lộ *cái tôi* của nhà văn.

– Trước Cách mạng tháng Tám, Nguyễn Tuân quan niệm : tài hoa nghệ sĩ chỉ có ở những con người kiệt xuất thuộc quá khứ "vang bóng một thời". Sau Cách mạng tháng Tám, ông quan niệm : tài hoa nghệ sĩ có cả ở nhân dân đại chúng, thể hiện trong lao động và chiến đấu.

5. Việc chỉ ra những hình ảnh được sáng tạo một cách tài hoa của Nguyễn Tuân tuỳ thuộc ở sự đánh giá khác nhau của mỗi học sinh. Nói chung, hình ảnh được xem là tinh tế, tài hoa, độc đáo là kết quả của con mắt quan sát chính xác, tinh vi, của trí tưởng tượng độc đáo, của những liên tưởng, so sánh mới lạ được diễn đạt bằng một vốn ngôn ngữ phong phú, có giá trị tạo hình và biểu cảm cao. Vài ví dụ cụ thể : "Mặt sông trong tích tắc loà sáng lên như một cửa bể đom đóm rừng ùa xuống mà châm lửa vào đầu sóng" ; "Xuống một cái dốc núi, trước mắt thấy loang loáng như trẻ con nghịch chiếu gương vào mắt mình rồi bỏ chạy. Tôi nhìn cái miếng sáng loé lên một màu nắng tháng ba Đường thi "Yên hoa tam nguyệt há Dương Châu".